

Rolnummer 2003
Arrest nr. 160/2001 van 19 december 2001

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 61 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door het Hof van Beroep te Luik.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, de rechters L. François, P. Martens, R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe en J.-P. Moerman, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, emeritus voorzitter H. Boel, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 28 juni 2000 in zake het openbaar ministerie tegen G.B., waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 3 juli 2000, heeft het Hof van Beroep te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 61 en volgende van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre, in samenhang gelezen met artikel 6, § 3, a, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zij niet voorschrijven dat de onderzoeksrechter een verdachte verhoort ten aanzien van wie niet wordt overwogen een bevel tot aanhouding te verlenen, terwijl artikel 16, § 2, eerste lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis een dergelijk verhoor oplegt alvorens een bevel tot aanhouding te verlenen, in het geval waarin de verdachte noch voortvluchtig is, noch zich verbergt, en terwijl artikel 22, tweede lid, van dezelfde wet, op verzoek van de verdachte of van zijn raadsman, een samenvattende ondervraging voorschrijft ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Een onderzoek is geopend. De verwijzende rechter stelt vast dat de beklaagde in de loop van het onderzoek nooit is gehoord en dat, in tegenstelling tot de artikelen 16, § 2, eerste lid, en 22, tweede lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, uit de artikelen 61 en volgende van het Wetboek van Strafvordering niet volgt dat de onderzoeksrechter de plicht heeft betrokkene te horen; bij het verlenen van een bevel tot aanhouding vormt het verhoor van de verdachte een essentiële en verplichte formaliteit, behoudens wanneer de betrokkene voortvluchtig is, wat te dezen niet het geval is. Aangezien de beklaagde daarin een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ziet, is de verwijzende rechter van mening dat hij zich niet eraan kan onttrekken aan het Hof de hiervoor weergegeven prejudiciële vraag te stellen.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 3 juli 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Op 12 juli 2000 hebben de rechters-verslaggevers L. François en E. De Groot, met toepassing van artikel 72, eerste lid, van de organieke wet, de voorzitter ervan in kennis gesteld dat zij ertoe zouden kunnen worden gebracht aan het Hof voor te stellen de vraag te beantwoorden met een arrest van onmiddellijk antwoord.

Overeenkomstig artikel 72, tweede lid, van de organieke wet is van de conclusies van de rechters-verslaggevers aan de partijen kennisgegeven bij op 14 juli 2000 ter post aangetekende brieven.

G.B., wonende te 4000 Luik, rue de la Boucherie 1/C, heeft een memorie met verantwoording ingediend bij op 28 juli 2000 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 14 november 2000 heeft het Hof beslist het onderzoek van de zaak voort te zetten conform de gewone rechtspleging.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 24 november 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 12 december 2000.

Memories zijn ingediend door :

- G.B., bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 4 januari 2001 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 29 januari 2001 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikkingen van 20 december 2000 en 28 juni 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 3 juli 2001 en 3 januari 2002.

Bij beschikking van 22 mei 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld met rechter J.-P. Snappe.

Bij beschikking van 13 juni 2001 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 13 juni 2001 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 12 juli 2001.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 14 juni 2001 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 12 juli 2001 :

- zijn verschenen :

. Mr. N. Mokkedem, advocaat bij de balie te Hoei, *loco* Mr. J.-L. Gilissen, advocaat bij de balie te Luik, voor G.B.;

. Mr. S. Taillieu, *loco* Mr. P. Hofströssler en Mr. O. Vanhulst, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. François en E. De Groot verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

A.1.1. De beklaagde voor de feitenrechter doet gelden dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet zijn geschonden, in zoverre de onderzoeksrechter niet verplicht is de inverdenkinggestelde ten aanzien van wie geen bevel tot aanhouding wordt verleend, te verhoren, terwijl dat verhoor een essentiële formaliteit is voor het voorafgaand onderzoek en voor de uitoefening van de rechten van de verdediging, zoals verscheidene auteurs aangeven en uitvoerig uit de rechtspraak blijkt.

A.1.2. Hij doet gelden dat de in het geding zijnde bepaling van dien aard is dat zij de verdachte de waarborg van een eerlijk proces, vervat in artikel 6.3, a, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, ontzegt. In zijn arrest nr. 24/97 heeft het Hof ook erkend dat elk verdacht individu het recht heeft om deel te nemen aan het zoeken naar de waarheid en het vaststellen van zijn onschuld via een verhoor. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft zijnerzijds meermaals de toepasbaarheid in herinnering gebracht van sommige bepalingen van het voormelde artikel 6 in het stadium dat de verwijzing naar het vonnisgerecht voorafgaat. Volgens de beklaagde voor de feitenrechter verantwoordt niets, ten aanzien van de rechten van de verdediging, het in het geding zijnde verschil in behandeling; hij is van mening dat rechten worden toegekend aan de inverdenkinggestelde, zelfs wanneer die niet onder een aanhoudingsbevel is geplaatst. Dat is wat men dient te onthouden uit het nieuwe artikel 61*ter*, dat in overeenstemming is gebracht met het nieuwe artikel 61*bis*, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, dat rechten toekent aan de niet-aangehouden inverdenkinggestelde (zoals bijvoorbeeld de raadpleging van het dossier of de mogelijkheid om elke bijkomende onderzoeksverrichting te vorderen) en dat uitgaat van de zorg om de Belgische wet in overeenstemming te brengen met de beginselen van het Verdrag.

A.1.3. De beklaagde voor de feitenrechter, die zijn argumentatie in de in het kader van de gewone procedure ingediende memorie wil aanvullen, betoogt dat de invoering van artikel 61*bis* van het Wetboek van Strafvordering bij de wet van 12 maart 1998, de analyse van de vraag niet significant wijzigt, aangezien het voorafgaand verhoor van de inverdenkinggestelde in de nieuwe bepaling evenmin wordt opgelegd als in de vroegere bepalingen die op hem zijn toegepast (en waarover hij aan de verwijzende rechter had voorgesteld een vraag te stellen aan het Hof), namelijk de artikelen 59 en volgende van hetzelfde Wetboek, in die zin geïnterpreteerd dat zij de onderzoeksrechter niet ertoe verplichten een inverdenkinggestelde persoonlijk te horen. Hij erkent dat, hoewel de inverdenkingstelling niet tot gevolg heeft dat ze afbreuk doet aan de individuele vrijheid, zij evenwel toch de mogelijkheid in zich draagt van een veroordeling in de latere stadia van de procedure en een mogelijke vrijheidsberoving die, gelet op de verschillen die de uitvoering van de straffen ten opzichte van de voorlopige hechtenis kenmerken, des te strenger lijkt. De in het geding zijnde situaties zijn dus wel degelijk vergelijkbaar, vermits het in de beide gevallen erom gaat het recht op een eerlijk proces en het beginsel van de tegenspraak te garanderen.

Verder doet hij gelden dat, zelfs na de wet van 12 maart 1998, zijn situatie ten zeerste nadelig is.

A.2.1. Volgens de Ministerraad verplichten noch de artikelen 61 en volgende van het Wetboek van Strafvordering (nieuw), noch de rechtsleer, noch de rechtspraak, de onderzoeksrechter ertoe de inverdenkinggestelde te ondervragen.

Aangezien artikel 61*quinqüies* het de inverdenkinggestelde overigens mogelijk maakt aan de rechter een bijkomende onderzoeksverrichting te vorderen en een beroep in te stellen tegen een eventuele weigering, dient de prejudiciële vraag niet te worden beantwoord, vermits de inverdenkinggestelde voor de verwijzende rechter zich ervan heeft onthouden die rechtsmiddelen aan te wenden; de discriminatie waarover hij zich klaagt is, *in casu*, te wijten aan zijn eigen optreden en niet aan de in het geding zijnde bepalingen.

A.2.2. In het geval waarin het Hof van mening zou zijn dat de in het geding zijnde bepalingen wel degelijk aan de oorsprong liggen van het verschil in behandeling, zet de Ministerraad, die de beginselen in herinnering brengt waarbij het verlenen van een bevel tot aanhouding wordt geregeld, uiteen dat de wet van 20 juli 1990 in dat opzicht strikte voorwaarden vaststelt en dat de rechtsleer van mening is dat het verhoor een absoluut noodzakelijk element is om de rechten van de verdediging te garanderen.

De Ministerraad, die bovendien het geheime en niet-contradictoire karakter van het onderzoek in herinnering brengt, dat is verankerd in artikel 57, § 1, van het Wetboek van Strafvordering, in de rechtsleer (die daarin een waarborg ziet voor doeltreffendheid en bescherming zowel voor de verdachte als voor het publiek), in de rechtspraak (die van mening is, enerzijds, dat dit karakter het beginsel van de wapengelijkheid niet schendt, aangezien de partijen de mogelijkheid hebben om de bewijskracht van de tijdens de plaatsopneming gedane vaststellingen te betwisten voor de onderzoeksgerechten die uitspraak doen over de regeling van de rechtspleging of voor de vonnisgerechten en, anderzijds, dat artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in beginsel geen betrekking heeft op de fase van het onderzoek) en in het arrest nr. 74/98 van het Hof, betoogt dat de wet betreffende de voorlopige hechtenis, doordat zij het voorafgaand verhoor oplegt, ertoe strekt te vermijden dat de onderzoeksrechter, teneinde de meeste dwingende van de onderzoeksmaatregelen op te leggen, zich op gedeeltelijke, partijdige of verkeerde informatie baseert en, doordat zij in samenvattende ondervragingen voorziet, ertoe strekt te vermijden dat de rechter elk contact verliest met de persoon die onder een aanhoudingsbevel is geplaatst. Hij is van mening dat de wetgever aldus een beslissing die tot een vrijheidsberoving leidt, terecht heeft omringd met meer waarborgen dan die waarin is voorzien voor andere beslissingen. De maatregel is niet onevenredig, vermits de inverdenkingstelling geen afbreuk doet aan de rechten en vrijheden van de betrokkene naar het voorbeeld van de voorlopige hechtenis; zij veroorzaakt geen enkel rechtstreeks nadeel en maakt het hem integendeel mogelijk de hem in het Wetboek voorbehouden rechten van verdediging ten volle uit te oefenen; bovendien is het hem toegestaan aan de rechter te vragen te worden gehoord en een beroep in te stellen tegen een eventuele weigering.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag wordt geherformuleerd als volgt :

« Schenden de artikelen 61 en volgende van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6.3, a, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in zoverre zij niet voorschrijven dat de onderzoeksrechter een inverdenkinggestelde verhoort ten aanzien van wie niet wordt overwogen een bevel tot aanhouding te verlenen, terwijl artikel 16, § 2, eerste lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis een dergelijk verhoor oplegt alvorens een bevel tot aanhouding te verlenen, in het geval waarin de verdachte noch voortvluchtig is, noch zich verbergt, en terwijl artikel 22, tweede lid, van dezelfde wet een samenvattende ondervraging, op verzoek van de verdachte of van zijn raadsman, voorschrijft ? »

B.2.1. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat de prejudiciële vraag betrekking heeft op artikel 61*bis* van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij de wet van 12 maart 1998. Dat artikel luidt :

« Art. 61*bis*. De onderzoeksrechter gaat over tot de inverdenkingstelling van elke persoon tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan. Deze inverdenkingstelling vindt plaats ter gelegenheid van een verhoor of door kennisgeving aan de betrokkene.

Dezelfde rechten als de inverdenkinggestelde geniet eenieder tegen wie de strafvordering wordt ingesteld in het kader van een gerechtelijk onderzoek. »

B.2.2. De artikelen 16, § 2, eerste lid, en 22, tweede lid, van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, vermeld in de prejudiciële vraag, luiden :

« Art. 16. [...] »

§ 2. Tenzij de verdachte voortvluchtig is of zich verbergt, moet de onderzoeksrechter alvorens een bevel tot aanhouding te verlenen, de verdachte ondervragen over de hem ten laste gelegde feiten en zijn opmerkingen horen. »

« Art. 22. [...] »

Op verzoek van de verdachte of van zijn raadsman roept de onderzoeksrechter, binnen tien dagen die aan elke verschijning voor de raadkamer of voor de kamer van inbeschuldigingstelling die overeenkomstig artikel 31, § 4, uitspraak doet na verwijzing voorafgaan, de verdachte op voor een samenvattende ondervraging; de griffier brengt de oproeping, schriftelijk of per faxpost, onmiddellijk ter kennis van de raadsman van de verdachte en van de procureur des Konings, die deze ondervraging kunnen bijwonen. »

B.3. In de overwegingen van het verwijzingsarrest wordt aangegeven dat « de beklaagde een schending ziet van het gelijkheidsbeginsel vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in de omstandigheid dat de ondervraging van een verdachte is voorgeschreven op straffe van nietigheid wanneer een afgifte van een bevel tot aanhouding is beoogd, terwijl het niet als verplicht wordt beschouwd in het tegengestelde geval » (dit wil zeggen in geval van in verdenkingstelling).

In tegenstelling tot wat de Ministerraad betoogt, vloeit het in het geding zijnde verschil in behandeling niet voort uit het feit dat te dezen, de in verdenkinggestelde voor de verwijzende rechter zich ervan zou hebben onthouden rechtsmiddelen aan te wenden waartoe hij toegang zou hebben. Zij vloeit rechtstreeks voort uit het feit dat artikel 61*bis* weliswaar bepaalt dat een verhoor kan plaatshebben vooraleer de beslissing tot in verdenkingstelling wordt genomen, doch niet vereist dat een verhoor voorafgaat aan de in verdenkingstelling.

B.4. De in verdenkingstelling is een handeling van de onderzoeksrechter waarbij een persoon op de hoogte wordt gebracht van de feiten die hem worden verweten en van de kwalificatie ervan in dat stadium van de procedure. In tegenstelling tot het bevel tot aanhouding heeft zij niet tot gevolg dat afbreuk wordt gedaan aan zijn vrijheid van beweging.

Zij ligt zelfs aan de oorsprong van bepaalde rechten, zoals het recht om het dossier te raadplegen of om onderzoeken te vorderen. Zij kan echter, wanneer zij ruchtbaarheid krijgt, iemands reputatie schaden, ondanks het beginsel van het vermoeden van onschuld.

Voor diegene die in verdenking dreigt te worden gesteld, zou een waarborg die erin bestaat dat de inverdenkingstelling verplicht dient te worden voorafgegaan door een verhoor, in bepaalde gevallen weliswaar ontegenzeggelijk een voordeel vormen. Maar welke ook de pertinentie van de kritiek op de in het geding zijnde bepaling op zich moge zijn, de belangen die op het spel staan bij een inverdenkingstelling of een aanhouding zijn van een dermate verschillende aard dat er geen aanleiding is om die bepaling als discriminerend te beoordelen op de enkele basis van een vergelijking van de voorwaarden van de inverdenkingstelling en de voorwaarden van het verlenen van een bevel tot aanhouding.

B.5. Zoals de prejudiciële vraag is geformuleerd, wordt het Hof tevens verzocht over te gaan tot een toetsing aan de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 6.3, a, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De gezamenlijke lezing van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en de voormelde verdragsrechtelijke bepaling leidt te dezen niet tot een andere conclusie.

B.6. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 61*bis* van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6.3, a, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, niet de ondervraging door de onderzoeksrechter oplegt van een inverdenkinggestelde ten aanzien van wie niet is overwogen een bevel tot aanhouding te verlenen.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 19 december 2001.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior